

van Zijn kruis hen toekwam, wanneer zij met hun gezin aan tafel gezeten God danken voor het droge brood, dat hun nog uit genade toekomt.

Er is ook nog een andere kring, die het dwaasheid vindt, in een blad als het onze wijsbegeerte te behandelen.

Ik noemde den kring van de „hoogen“.

Nu bedoel ik met „hoogen“ allermint onze mannen en vrouwen van wetenschap. Ook niet onze „deftige menschen“ in 't algemeen.

Maar er zijn er, die zoowat liggen in de richting van Kant.

De wijsgeer heeft genoeg aan filosofie. Religie, wel dat is voor het gewone publieum, om de moraal uit te venten. Godsdienst is dan een venterskar, waarop de deugden worden uitgepand — maar dat dan voor hen, die niet hoog genoeg staan, om wijsgeerig de dingen te zien.

Nu weet ik wel, dat ze het zó niet zeggen. Maar wel geloof ik, dat er toch bij sommigen, zoodat niet bij veele, een neiging is, om de „massa“ van wijsgeerige dingen vreemd te houden.

Daarin ligt een soort hoogheid tegenover het gewone publiek.

Maar oorzaak van dit doen is dit, dat men ons gereformeerde volk niet kent. Zeker, er is iets waars, veel waars zelfs in de bewering, dat een halve geleerdheid erg gevaarlijk kan zijn. Onze tijd telt ze bij honderden, welhaast bij duizenden, die van alles een hap en een snap weten; die, juist omdat ze zoo weinig weten, buitengewoon arrogant zijn; die over alles en nog wat meepraten, en de grootste oppervlakkigheden en de meest grove onjuistheden als hoogste wijsheid aan den man brengen. Ons jongere geslacht is zoo dom, omdat het zooveel leert. Het wordt eerst wijs, wanneer het niet meer zooveel weet, of wanneer het nog veel en veel meer gaat leeren.

Dat is de éne kant.

Maar er is ook nog iets anders.

Dat is dit: men moet ons gereformeerde volk kennen. En dan zal men zien, dat juist bij onze meelevende menschen de constellatie geheel anders is. Zeker, daar zijn ook wel individuele verschijnselen, die weinig hoopvol stemmen. Maar die verschijnselen van oppervlakkigheid en eenzijdigheid worden evenzeer gevonden in den kring dergenen, die kritiek oefenen. Daarmee is een kring op zichzelf nog niet geoordeeld.

Ons gereformeerde volk kan de weelde van het zich bemoeien met wijsgeerige vraagstukken werkelijk wel verdragen.

Onze menschen toch hebben in deze dingen een geheel eigen type.

En juist door dit eigene wordt het voor hen niet alleen geoorloofd, maar zelfs noodzakelijk, dat zij zich met de wijsgeerige vragen inlaten.

Over dezen kant van de zaak een volgend maal.
J. WATERINK.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Een onzer lezers zond me ter beantwoording in deze rubriek de vraag: „Kan er een werkelijk geloof bestaan, zonder dat daarbij eene behoefte aan den toegang tot het Heilig Avondmaal zich uit?“

In de toelichting van zijn vraag zet de vrager er dan deze andere voor in de plaats: „Hoe men behoefte kan gevoelen aan iets, dat men niet kent?“ En de bedoeling van deze laatste licht hij dan toe met dit voorbeeld uit het natuurlijk leven, dat iemand bezwaarlijk een of andere spijs kan begeeren, die hij nooit proefde. „Zou er — zoo

eindigt hij dan — „ook een geloof bestaan zonder behoefte aan het Heilig Avondmaal, en dat gesterkt wordt door gebed en ervaring?“

De „toelichting“ van de vraag is niet erg toelichtend. Ze stelt op den klank af andere en nieuwe vragen. Ik Meen daarom het veiligst te doen met eerst de oorspronkelijke vraag, en daarna de daarvoor in de plaats gestelde te beantwoorden.

Wat nu die oorspronkelijke vraag betreft: of er bij iemand oprecht geloof kan bestaan zonder dat hij behoefte gevoelt aan het Heilig Avondmaal — daarop kan, in het afgetrokken, stellig niet anders dan bevestigend geantwoord worden. Er zijn al dadelijk drie gevallen denkbaar, waarin dit mogelijk is.

Het eerste geval is dit, dat iemand in wiens hart de Heilige Geest het oprechte geloof werkte het Heilig Avondmaal niet kent, of omdat hij nooit van het Heilig Avondmaal hoorde, of wijl hij, al hoorde hij van zijn bestaan, nooit onderwezen werd aangaande zijn beteekenis en strekking — zoo een kent het H. Avondmaal niet, en kan er derhalve ook geen behoefte aan gevoelen.

Het tweede geval is: dat iemand wel van het Avondmaal hoorde, ook wel aangaande dit Sacrament werd onderwezen, maar, ofschoon hij wedergeboren werd en dus ook in beginsel de genade des geloofs deelachtig is, nog te weinig ontdekt werd aan zijn eigen ellende en nog te weinig inzicht kreeg in het verlossingswerk van den Heere Jezus Christus, om aan Christus zelf en bijgevolg ook aan het H. Avondmaal, dat de gemeenschap en de weldaden van Christus beteekent en verzegelt, een levendige behoefte te gevoelen.

En het derde geval, waarin hij een, die het geloof deelachtig werd, de behoefte aan het gebruik des Avondmaals afwezig kan zijn, is, dat de geloofswerking tijdelijk bij hem zoo droevig inzook, dat alle levendig besef van zijn behoefte aan de weldaden, die het H. Avondmaal verzegelt, afwezig is, en daarom ook het Sacrament zijn geesteloze, lusteloze ziel ophield te bekoren en te boeien.

Doch in al deze gevallen onthreekt er iets aan wat onze ouden noemden het „welwezen“ des geloofs.

En als de vraag, die ik hiermee beantwoordde, niet theoretisch maar praktisch bedoeld is en onze briefschrijver er voor zichzelf licht mee zocht, moeten we hem, die stellig niet onwetend is omtrent het H. Avondmaal, ernstig opwekken, zich niet gerust te stellen met de gedachte, dat men het geloof deelachtig kan zijn, zonder behoefte te gevoelen aan het H. Avondmaal. Dat zou even ongeërd en gevaarlijk zijn, als wanneer een zieke man wien alle eelust ontbreekt, zich troostte met de gedachte, dat het niet hindert of men al niet eet, zoo men maar leeft. En — men zou er erger aan toe kunnen zijn dan een zieke, want ook dooden worden niet door den honger gekweld. En een geloof, dat niet hongert en dorst naar het H. Avondmaal, kan wel eens het geloof zijn waarvan de Apostel Jacobus spreekt.

Doch mijn briefschrijver zal misschien vragen, of dan het hongeren en dorsten naar het H. Avondmaal hetzelfde is als hongeren en dorsten naar de weldaden van Christus? Daarop is m'n antwoord: neen en ja. Neen, in zoverre als er onderscheid is tusschen het H. Avondmaal en Christus-zelf. Maar ja, in zoverre er zulk een innig verband is tusschen Christus en de vruchten van Zijn lijden en sterven aan de ééne, en het H. Avondmaal als teeken en zegel ervan aan de andere zijde, dat er geen waarachtige behoefte aan Christus en Zijne genade in onze ziel kan zijn, zonder dat, bij kennis van het H. Avondmaal, ook onze begeerte naar dat Sacrament uitgaat.

tooneelstukken voor de jonge dames. Zij dreef de liefde zoover, dat ze de kleinsten eigenhandig van ongedierte zuiverde. Op een dag riep ze uit: „Arme kleintje! ik heb ze lief, zelfs in hun onreinheid!“

De eenige titel die dan ook op haar overlijdens-acte staat is die van „Institutrice de la Maison Royale de Saint-Louis“.

De meisjes, die goed gezond moesten zijn en wier adelstand aan vaderskant van op z'n minst honderd jaar moest dateren, waren naar haar leeftijd verdeeld in vier klassen: de roode, van zeven tot tien jaren, de groene, van elf tot dertien, de gele, van veertien tot zestien en de blauwe, waarin het eindonderwijs gegeven werd. De kleur was die van een lint, dat de leerlingen op haar zwarte uniform droegen. Elk harer ontving bij het verlaten van de inrichting een bruidschat van duizend daalders (3000 frs), die zij, ofschoon de school geen dwang oplegde in die richting, mochten besteden door zich een plaats te koopen in een klooster. Een zeker aantal der „blauwe“ leerlingen dienden als „monitrices“ in de lagere klassen en kregen een aanzienlijker som gelds mee.

Behalve de tooneelstukjes, waarvan hierboven melding gemaakt is, en die Mme de Maintenon zelf schreef, liet ze door hare leerlingen ook bekende tragediën spelen, zooals *Cinna* van Corneille en de *Iphigénie* of de *Andromaque* van Racine. Maar de geïnspireerde actrices kwamen al te goed in haar rol, en legden zooveel uitdrukking en passie in haar spel, dat Mme de

Nu zegt de vrager in zijn toelichting, dat men toch bezwaarlijk begeerte kan gevoelen naar wat men nooit genoot en dus bij eigen ervaring niet kent. Als ik dat nu laat gelden zooals het er staat en door het voorbeeld aan het natuurlijk leven ontleend, wordt belicht — dan zou daaruit volgen, dat er nooit iemand tot het H. Avondmaal zou komen. Want ieder zal het toch eenmaal voor het eerst moeten begeeren en zoeken, d.w.z. ieder zal toch moeten beginnen met het te begeeren zonder dat hij het nog ooit gebruikte.

En als onze lezer nu vraagt: maar hoe kan dat? dan ligt het antwoord op die vraag in het geloof; in 't geloof in Jezus' belofte, dat Hij, wie het hongere en dorstend naar de vruchten van Zijn zoendood in gehoorzaamheid aan Zijn gebod, gebruikt, daardoor in den Heiligen Geest, geestelijk voeden en laven zal. Het geloof berust nooit op ervaring, maar altoos op het Woord en de belofte des Heeren. En vele ervaring in het genadeleven is vrucht van het gelooven in het Woord.

Doch er is iets in de toelichting van den vrager, dat me doet vermoeden, dat zijn bedoeling niet zó oppervlakkig was. Wat hij bedoelde is mogelijk dit: of een ziel, waarin het geloof is, wel begeeren kan de genieting, die het H. Avondmaal belooft, zoo ze niet eerst zelve vooraf van die genieting iets proefde en smaakte.

Dan blijft m'n antwoord daarbij echter hetzelfde. De belofte van Christus is dan het geloof genoeg, om te zoeken wat het zelf nog niet smaakte, maar zich in die belofte in uitzicht ziet gesteld.

Intusschen schemert er in het zeggen van onzen vrager een bedenkelijke scheiding door tusschen ellende en verlossing — alsof de laatste gekend wordt onafhankelijk van de eerste. Juist het tegendeel is het geval, omdat de verlossing in Christus verlossing is, verlossing van de ellende, waarin we verzonken liggen, geeft kennis van ellende, bij wijze van tegenstelling, ook reeds eenige bevattings van de verlossing. Daarom doet ze, ook zonder dat de verlossing nog ervaren is, de verlossing reeds begeeren. En zó kan ook, wie nog niet het zoet van de vergeving der zonde indronk en nog niet jubelde in de hope des eeuwigen levens, in brandende zielsbegeerte zoeken de verzekering, die Christus door het H. Avondmaal den Zijnen daarvan doet.

En wat nu de laatste vraag aangaat, of het geloof, ook zonder dat er behoefte is aan het H. Avondmaal, niet door gebed en ervaring kan worden gesterkt — ook deze vraag moet ongetwijfeld bevestigend worden beantwoord.

God gebruikt velerlei middelen om 't geloof bij Zijn volk te sterken. En tot die middelen behooren ook het gebed en de ervaring van Zijn liefde. Zijn ontferming, Zijn macht, Zijn trouw en zooveel meer. En dergelijke geloofssterking valt wel ook te baat aan die nog niet ten H. Avondmaal kwamen. Wat zou er anders worden van 't geloof bij onze jonge kinderen, die nog niet tot het H. Avondmaal werden toegelaten.

Doch al deze arbeid Gods tot onderhouding en sterking van 't geloof, maken het H. Avondmaal niet overbodig en kunnen voor het Avondmaal niet in de plaats komen. Waartoe zou Christus het anders hebben ingesteld? En wie met een beroep op dien dagelijkschen en veelvormigen arbeid Gods het H. Avondmaal ongebruikt zou laten, zou wijzer willen zijn dan God, ongehoorzaam wezen aan het bevel van Christus: „Doet dat!“ en in de onthouding van alle sterke genadewerking straks zijn rechtvaardige straffe dragen.

Ik Sprak daar van gehoorzaamheid aan het bevel onzes Heeren: „Doet dat tot mijne gedachtenis“. Op die gehoorzaamheid moet ik voor m'n vrager ten slotte nog even den nadruk leggen. Heel zijn

Maintenon ervan schrok. „Onze meisjes“, zoo schreef ze aan Racine, hebben juist *Andromaque* gespeeld en ze hebben het zoo goed gedaan, dat ze het nooit meer zullen spelen, noch een van uw andere stukken. Toen was het, dat ze aan Racine vroeg, speciaal voor de jonge dames van haar instituut te schrijven een stuk, „waarin de liefde geheel verbanen zou zijn“.

Racine, die sinds elf jaar geen vers meer geschreven had, aarzelde lang, vreezend voor zijn reputatie in een onderneming, waarbij niet veel eer te behalen viel. Ten slotte stelde hij toe en stelde de geschiedenis van Esther voor. Dit werd aanvaard. Toen schreef hij zijn *Esther*. De organist van de school, Moreau, componeerde de muziek voor de kooren. Racine en zijn trouwe metgezel Boileau leidden de repetities in eigen persoon.

Eindelijk, den 26sten Januari van het jaar 1689, op een Woensdag, vond de eerste voorstelling plaats in de vestibule van de slaapzalen op de tweede verdieping van het gebouw. De vier klassen der jongedames hadden een plaats op oplopende zitbanken. Tusschen deze en het tooneel zaten de koning, zijn echtgenoot, de kroonprins, minister Louvois, de beroemde kanselredenaar Bossuet, enkele hovelingen en verscheiden bisschoppen. Verlichting, decors, costumeering, alles was schitterend. De voordracht, die lieflijkheid, de beschroomdheid der meisjes verrukten den koning en de overige toeschouwers. Het stuk kwam bewonderenswaardig mooi uit. Gedurende de maan-

schrijven de hij zoovele Avondmaalsbewegen zijn. Om behoefte Avondmaal.

Maar Christ heeft dan dit brood maar Hij heeft liefst gevo van Zijn geestmatstaf vol in ons zelv-tigend, het is het teg. „Gij zou ik u gebedzaamheid v wordt er zi Vreeland.

Christ

Nadat w het onderw tekenis he ieder onzer ken over d christelijke wat het we heid, kome grondbegins kunnen we houding tu de opvatting insel zijn.

Het zal te zetten w Men kent 1880, die menschen t tijdschrift „ zochten wa menschenz van een a individueel d juist hun t zoo weinig kunst, dat abstractie, voorbij gezi de buitenla eeuwers, v ook door d tot een gel persoonlijk grond geste heerschende eisch, dien bekende fo zijn de „all individueels lijke uiting.

Daarmee derne left lisme.

In subjec tot uiting, soon van dingen, zoo ziel. Subjec voorwerp, i

den Januari speeld.

Maar zó van een we tenon en a tooneelspe der inrichti zelfs prins Als Raci van de besc voor haar j Athalie, sters, die a dat dit niet costumes e

Het bijbe zoo gespan matiseeren tot stap he dichter vee daad der d ten vereen gewone uitl Dat alles s die het au neel stelt. Wanneer belboek v zeer belang van Ahasv

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Rondom de Bûbelsche treurspelen van Racine.

II.

Inhoud van het vorige artikel: Kort overzicht van Racine's levensloop. Het mistukken van Phèdre brengt een omkeer in zijn leven, doet hem het terrein van de tooneelkunst verlaten en brengt hem weer terug tot de geestelijke gemeenschap met Port-Royal.

Twaalf jaren daarna verzoekt Mme de Maintenon hem, een tooneelstuk te schrijven voor de leerlingen van het instituut Saint-Cyr. Uitwijding over Mme de Maintenon en haar verhouding tot Lodewijk XIV.

Tegen denzelfden tijd, dat Lodewijk XIV het hôtel des Invalides stichtte te Parijs ten behoeve van oude of gewonde officieren, had Mme de Maintenon van den koning weten te verkrijgen, dat aan de poorten van Versailles een huis gebouwd werd, waarin twee honderd en vijftig meisjes uit de kringen van den armen adel gratis hare opvoeding zouden kunnen ontvangen. Dat huis was het beroemde maison de Saint-Cyr¹⁾. Vanaf de oprichting ontplooidde de stichteres een loffelijke activiteit ten einde de inrichting tot grooten bloei te brengen. Zij hield zorgvuldig toezicht op het onderwijs, dat door zes en dertig zusters van Saint-Louis gegeven werd, en schreef zelf dialogjes en kleine

¹⁾ Sedert Napoleon is Saint-Cyr een militaire akademie.